

CAPUT II,

DE HAERESI NESTORIANA.

THESIS XXII.

Expositio, doctrinae Nestorianae et demonstratio sensus haeretici.

« Ex ipsius Nestorii verbis et ex fraudulentis artibus, quibus catholicam fidem pervertere conatus est, demonstratur, illum non tantum modo loquendi sed re etiam ipsa ac sententia defecisse a doctrina totius Ecclesiae, qua ipsum Deum Verbum hominem factum esse profitemur. Ex constanti namque Nestorii assertione, 1° qui natus est ex Virgine, qui visibilis erat, qui factus est Pontifex, qui passus est mortuus est, homo est in quo habitat et cui inseparabiliter coniunctus est Deus Verbum, non autem Deus Verbum est homo natus, visibilis, Pontifex, passus et mortuus; alius est ergo homo et alius Deus Verbum, licet unus cum altero sit semper coniunctus. 2° Haec coniunctio perpetua est eiusdem rationis, qua transeuntur fuit in prophetis, licet in Christo sit gradu excellentiori; homo enim Iesus Deo Verbo inhabitanti instrumentum ad opera insignia redemptionis, et velut speculum, quo Deus Verbum se manifestat, particeps fit auctoritatis, dominationis, dignitatis, filiationis divinae et appellationis Dei propter inhabitantem, sicut vicissim nomen Christi proprium homini unctionem habenti transfertur ad Verbum, quatenus habitat in hoc homine. »

I. Auctoritas ss. Patrum Coelestini, Cyrilli, Concilii integri Ephesini, deinceps etiam Ioannis Antiocheni et orientalium, quos Nestorio amicissimos in eius tamen haereseos damnationem tandem consensisse constat, Conciliorum denique IV. V. VI. et Ecclesiae totius demonstrat impudentiam hominum, qui vel totam controversiam cum Nestorio non de ipso dogmate, sed de verbis tantummodo et de modo loquendi fuisse, vel prorsus Cyrillum pro una in Christo natura adversus Nestorium Episcopum catholicum pugnas, ausi sunt affirmare. (Vide Petav. Incarn. l. VI). Status quaestionis a Cyrillo in multis suis scriptis tum ante tum post damnationem haeresiarchae, a PP. Ephesinis, a Concilio Chalcedonensi et synodo V° tam dilucide est expositus, ut Nestorius et subsequentes eius defensores nec verum sensum doctrinae, cui subscribere iubebantur,

ignorare, nec Cyrillum et Patres reliquos sine manifestis calumniis ad defensionem suae haereseos confictis accusare potuerint, ac si Doctores isti catholici veritatem humanae naturae in Christo negassent, duasque naturas, ut antea Apollinaris et postea Eutyches, in unam confudissent. Epistolae etiam solae Cyrilli 2° et 3° ad Nestorium datae ante Concilium Ephesinum satis sunt ad demonstrandum, quod dicimus. In his epistolis Cyrillus cum synodo Alexandrina doctrinam suam seu potius Ecclesiae totius distinctissime exposuit, et simul designans errores contrarios nomine Romani Pontificis Coelestini iussit Nestorium sub poena exanctationis doctrinae sic expositae subscribere. Concilium ipsum Ephesinum doctrinam in illis Cyrilli epistolis expositam agnovit et declaravit esse doctrinam Ecclesiae catholicae, atque a Nestorio non aliud quam huius fidei professionem postulavit.

Videamus ergo, quae sit in his epistolis dogmatis declaratio. Docetur ibi, ipsum Verbum factum esse hominem, non transmutatione naturae suae incommutabilis, sed quia manens quod erat, Deus humanam naturam sibi propriam fecit; ideo non esse duos, alterum Verbum Deum inhabitantem et alterum hominem, sed unum, qui est Deus simul et homo; ideo Deum Verbum secundum duplicem suam naturam habere duplicem nativitatem; beatam Virginem ipsum Deum Verbum hominem factum genuisse; eundemque Deum secundum carnem esse Pontificem nostrum, et carne passum ac mortuum esse; ideo non esse duas personas sive hypostases sed unam et eandem, cuius sunt divina et humana; adeoque non esse duorum Dei et hominis coniunctionem solum secundum dignitatem et auctoritatem, sed esse humanae naturae unionem cum Verbo realem, substantialem et secundum hypostasim. Haec habentur in epistola synodica 2° lecta et adoptata in Concilio Ephesino (et postea iterum in Chalcedonensi). « Sanctum illud et magnum Concilium (Nicaenum) docuit, ipsum de Deo Patre secundum naturam genitum, Filium unigenitum, de Deo vero Deum verum... descendisse, incarnatum esse et hominem factum... Hanc doctrinam haecque dogmata nos quoque se-

qui oportet, considerantes, quid sibi velit incarnatum esse et hominem factum illud Dei Verbum. Neque vero dicimus, quod trasmutata Verbi natura facta sit caro, neque quod in totum hominem qui est ex anima et corpore, commutata sit; sed immo quod Verbum sibi ipsi secundum hypostasim uniens carnem animatam anima rationali, ineffabiliter et incomprehensibiliter homo factum est... et quod diversae illae naturae in veram unitatem coniunctae sunt, unusque ex utraque est Christus et Filius; non quasi per unionem differentia naturarum sublata esset, sed immo quod eadem naturae, humanitas atque divinitas, per ineffabilem et arcanum concursum ad unitatem perlegerunt nobis unum Dominum Iesum Christum ac Filium. Et sic quamvis ante saecula habens existentiam et genitus ex Patre, etiam secundum carnem generatus ex muliere praedicatur; non quasi divina eius natura initium existendi accepisset in S. Virgine... sed quod propter nos et propter nostram salutem humanitate sibi ipsi secundum hypostasim unita, processit ex muliere, hoc modo dicitur generatus secundum carnem » epist. 2. n. 5-7. edit. Garner. Opp. Marii Merc. P. II. p. 46. Eadem quoad sensum repetuntur in ep. 3^a cum anathematismis. Post descriptum symbolum Nicaenum haec subduntur. « Sequentes per omnia ss. Patrum confessiones... profitemur, quod ipse unigenitus Dei Verbum Deus, genitus ex ipsa substantia Patris... incarnatus est et homo factus h. e. carnem suscipiens ex S. Virgine et propriam sibi faciens ex eius utero, nostram sustinuit nativitatem et processit homo ex muliere, non abiciens illud quod erat, sed licet factus sit in assumptione carnis et sanguinis, etiam ita manens quod erat, Deus videlicet naturam et veritate. Neque carnem dicimus mutatam esse in divinitatis naturam, nec in carnis naturam conversam esse ineffabilem naturam Dei Verbi; inconvertibilis enim est et incommutabilis omnino, idem ipse semper manens iuxta Scripturas.... Carni ergo Verbum secundum hypostasim unitum confitentes, unum adoramus Filium et Dominum Iesum Christum, non seorsum ponentes et dividentes hominem et Deum velut sola dignitatis et auctoritatis unitate invicem coniunctos; haec

enim innovatio est et aliud nihil. Nec item Christum seorsum nominamus eum, qui est ex Deo Verbum, et iterum seorsum Christum alterum qui est ex muliere; sed unum solum novimus Christum Dei Patris Verbum cum propria sua carne » ibi n. 8. 9. p. 72. Quisque videt, non minus clare hic definiri distinctionem naturarum, humanaeque naturae in Christo veritatem ac realitatem inconfusam et impermixtam, quam hypostasis unitatem. His autem reliqua omnia respondent in toto illo communitario nomine Pontificis Coelestini misso ad Nestorium, et iterum repetito in oecumenica synodo. Ille tamen doctrinam hanc amplecti pertinacissime recusabat, maluitque anathematismis Ecclesiae suos opponere anathematismos, quos lege apud Petav. l. VI. c. 17. vel in Opp. Marii Mercatoris cum huius confutatione P. II. p. 116. sqq. et in Conc. Collect. Mansi IV. p. 1099. Quae quidem Nestorii pertinacia vel sola sufficeret ad demonstrandum, illum constanter repudiasset Christi Filii ac Domini eam unitatem, qua Deum Verbum ipsum profitemur hominem natum ex Virgine, et hunc hominem esse Deum Verbum; non autem duos esse credimus coniunctos, qui ratione coniunctionis, uno nomine duos comprehendente, dicantur Christus, Filius, Dominus.

Ut vero non sola auctoritate et rei gestae historia vincamur, ita esse, sed etiam distinctius pernoscamus, quomodo sit Nestorii doctrina, ipsius haeresiarcae disputationes, quae adhuc supersunt, consulamus.

1° Negat Verbum ipsum esse natum secundum carnem ex B. Virgine, et affirmat Verbum tantummodo cum homine nato, qui est alius ac Deus Verbum, esse coniunctum. « Verbum Deus non est natus ex Maria sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit (quod et Catholici fatentur), sed illi qui crescendo per menses paulatim compositus est in utero Virginis, inseparabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est autem dicere: cum illo qui natus est, manet; et aliud, illum qui cum nato manet, hunc esse » serm. III. n. 6. Opp. Marii Merc. P. II. p. 14. Pergit deinde negare duas Verbi nativitates; Patres Nicaenos, inquit, nusquam dixisse Deum Verbum natum ex

Maria, « ne duas natiuitates introducerent diuinitatis » (1). Etiam Evangelista « cum venisset ad inhumanationem (ἐνανθρώπησιν) (2), fugit generationem de Verbo dicere et posuit incarnationem. Audi, Verbum caro factum est; non dixit: Verbum per carnem natum est (διὰ σαρκος ἐγεννήθη)... Ubi Verbi faciunt mentionem, nemo Apostolorum audeat dicere generationem per humanitatem » (γεννησιν διὰ τῆς ἀνθρωποσότητος) ibid. « Beata Virgo etsi peperit hominem simul cum illo pertranseunte Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix; non enim a B. Virgine est dignitas Verbi, sed erat natura Deus... Ita beatus Ioannes Baptista Spiritum Sanctum habens editus est; quid igitur, appellabis Elisabeth Spiritus genitricem? Huc animum referte, et si qui in vobis his dictis obstupescunt, veniam date imperitiæ eorum... Non invideo nomen (Dei genitricis) genitrici Christi (τῆ Χριστοτόκῳ); scio reverendam esse, quæ Deum suscepit (τὴν δεξαμένην θεόν), per quam transit Dominus universorum... Deus enim erat Verbum et cum homine coniunctum et in eo habitans (3). Sed porro suspectum habeo plausum. Quomodo hoc transit intellexistis? Non dixi pertransiit pro eo, quod genitus est; non enim tam cito meæ sententiæ obliuiscor. Transiisse Deum per Virginem Χριστοτόκον a Scriptura edoctus sum, natum non sum edoctus » sermo V. n. 5. 6. 8. p. 30.

(1) Abstractis nominibus indicantibus naturam passim abutitur Nestorius pro concretis designantibus personam, quæ in re non minima pars est eius fraudum. Diuinitas sub ratione naturæ a nec generat nec generatur. « Quando ergo Nestorius hic assertit unam natiuitatem diuinitatis ex Patre, euidenter diuinitatem sumit pro concreto, pro secunda scilicet persona; et de hac persona negat natiuitatem ex matre, quia ex Virgine tantummodo hominem Iesum, in quo habitauit Deus Verbum, non autem Deum Verbum, qui ipse factus sit homo, natum esse affirmat.

(2) Inhumanationem vel etiam incarnationem Verbi coactus est admittere ob disserta Evangelii verba, sed eam constanter explicat, ut sit idem ac inhabitatio et coniunctio Dei cum homine per se subsistente.

(3) Hoc incisum: « Deus enim erat... in eo habitans » Marius Mercator inseruit hoc loco aliunde ex sermonibus Nestorii petitum; nam et in excerptis Ephesino in Concilio lectis Act. I. incisum deest, et ex. I. I. Cyrilli cont. Nest. T. VI. p. 10. coll. p. 12. conuincitur, illud huc non pertinere.

2° Duos distinguens visibilem hominem et invisibilem Deum Verbum, adorationem refert ad duos; ea tamen dicitur ab hæretico una adoratio, quia homo adoratur propter Deum inhabitantem, atque adeo est *coadoratio* (συμπροσκυνησις) hominis cum Deo. Eadem ratione propter Deum inhabitantem, homo Iesus *coappellatur* Deus. « Propter eum qui portat, eum qui portatur, propter invisibilem eum qui apparet, adoro (διὰ τὸν φερόντα τὸν φερόμενον, διὰ τὸν κειρούμενον προσκυνῶ τὸν φαινόμενον); inseparatus est Deus ab eo qui apparet, propterea non separati honorem non separo, separo naturas (quas intelligit subsistentes Deum et hominem, secundum quod sunt alius et alius non tamen iuncti), sed unio adorationem. Non est Deus ipse per se, quod creatum est a Spiritu; non est Deus per se, quod sepultum est in monumento; ita enim essemus hominis et mortui cultores (1). Sed quia in assumpto Deus erat, ex assumpto assumptus utpote assumpti coniunctus *coappellatur* Deus... (2) Confiteamur in homine Deum, colamus hominem diuina coniunctione omnipotentis Deo *coadorandum* (τὸν τῆ θεοῦ συναρτῆ τῷ παντοκράτῳ θεῷ συμπροσκυνούμενον ἀνθρώπου). In excerptis ex quaternion. 15. et 16. Ephesi recitatis Op. c. p. 99. 100; serm. VII. n. 35. sqq. p. 37.

3° Vehementer irascitur Nestorius, quod ipse Deus Verbum a Catholicis docetur esse sacerdos secundum naturam utique assumptam; affirmat enim, hominem Iesum pro se et pro suis sacrificium obtulisse, nullo autem modo Deum esse Pontificem. Ita in toto sermone VI° (Op. c. p. 31. sq.), cuius hæc est conclusio. « Cur impassibilem Deum Verbum terreno corpori commiscens passibilem Pontificem facis? Cum sit igitur nobis hic solus Pontifex condolens.... numquam de eius fide depellamini. Ipse enim.... ex semine Abrahamæ

(1) Adverte, promiscue poni naturam (« quod creatum est a Spiritu ») et personam in concreto (« hominis cultores »). Nestorius enim loquens de Christo semper intelligit naturam tum diuinam tum humanam, quantum per se subsistit et est hypostasis. Unde « quod creatum est a Spiritu, » ei est hic homo Iesus alius a Deo Verbo.

(2) Ἄλλ' ἐπιθήσει ἐν τῷ λαθῶναι θεός, ἐκ τοῦ λαθόντος ὁ λαθῶνς ὡς τῷ λαθῶνι συναρτῆς συνηρηματίας θεός.

missus est, utpote pro se et pro suo genere corporis sacrificium offerens. » Vide et anathematismum X. contra Catholicos ibid. p. 122.

4^a Nihil frequentius inculcat, quam quod Deus nec passus nec mortuus est, et proinde non ille ipse qui est mortuus, Deus est, sed est homo in quo habitat Deus. Huic suae doctrinae insistit in omnibus sermonibus. Serm. I. n. 8; II. n. 7. 10; III. n. 6. (ad finem); IV. n. 2. 7; V. n. 7; VII. n. 3. 6. 7. 40. 42. 45; ep. II. ad Cyrillum n. 13. 16. etc. « Incarnatus est quidem Deus, inquit, sed non mortuus; sed illum in quo incarnatus est, suscitavit » serm. I. 8. « Videbunt in quem compunxerunt, quid igitur illud compunctum est? latus. Latus vero non est Dei sed hominis » II. 10. Patres Nicaeni « nomen accipiunt commune nempe hoc *Iesus Christus*, ut et illum significent qui mortuus est, et illum qui non est mortuus » και τον αποθανοντα και τον μη αποθανοντα III. 6. « Si haereticus tibi ex persona ecclesiastica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus tu ad dictum reclama: Deus est, qui suscitavit de mortuis pastorem magnum (Iesum), non ipse mortuus est » VII. 49.

II. In doctrina igitur proposita Nestorii manifesto affirmatur, ipsum Deum Verbum non esse hominem, et hunc hominem Iesum non esse Deum Verbum; hominem tamen qui natus est ex Virgine et passus est, esse coniunctum cum Deo Verbo. Quoniam haeresiarcha sub hac coniunctione a se inventa sive potius a magistro Theodoro Mopsuesteno accepta haeresim suam dolo malo tegere solebat, cuiusmodi sit illa coniunctio diligentius examinare operae pretium fuerit.

Anathematismum Cyrilli VII^m habet: « si quis dicit, in Iesu tamquam in homine Deum Verbum fuisse inoperatum (ὡς ἀνθρώπων ἐνερρησθαι ὑπο τοῦ θεοῦ λόγου τον Ἰησοῦν), et unigeniti dignitatem tamquam alteri praeter ipsum (Iesum) existenti tribuendam esse, anathema sit. » Huic Nestorius opponit anathematismum suum: « si quis hominem qui de Virgine creatus est, hunc esse dixerit unigenitum, qui ex utero Patris ante luciferum natus est; et non magis propter unionem ad eum, qui est unigenitus naturaliter Patris, uni-

geniti eum appellationis confiteatur participem factum; Iesum quoque alterum quempiam praeter Emmanuel dicat, anathema sit. »

Imprimis itaque est communicatio nominum. Homo natus ex Virgine non est ipse unigenitus Patris, sed est hic coniunctus ita, ut *particeps fiat nominis unigeniti*. « Unigenitus antecedenter et per se Filius Dei est creatoris universorum, homo autem quem assumpsit, cum natura Deus non sit, propter eum qui assumpsit ipsum, et qui vere *Filius Dei* est, *pari cum ipso nomine appellatur* » (ὁμοῦμος ἀπὸ τοῦ χρηματίζει) apud Cyrill. ad Theodos. Op. c. p. 110. Sicut nomen unigeniti Filii ita etiam appellatio Domini et Dei derivatur a Deo in hominem coniunctum: « quia in assumpto Deus est, ex eo qui assumpsit, *is qui assumptus est*, utpote assumenti coniunctus *coappellatur Deus* » serm. VII. n. 38. et in excerpt. Ephes. n. 14.

Unde etiam *Emmanuel* non est Deus-homo hypostasis una, sed est *homo Iesus, in quo habitat Deus Verbum*, ut disserte declarat in suis anathematismis I et III. Vicissim nomen Christi proprium homini iuxta Nestorium, quatenus unctus est gratia a Deo inhabitante, sibi adsciscit etiam Deus Verbum, quatenus coniunctus est cum hoc homine. « Et Deus Verbum, inquit, *nominatur Christus, quia habet coniunctionem cum Christo perpetuam*, neque contingit, ut Deus Verbum sine humanitate faciat aliquid » (in opere redemptionis) serm. II. p. 10.

Porro modus coniunctionis, ex qua fiat illa nominum communicatio, iuxta haeresiarcham est similis coniunctioni Dei cum prophetis. Sicut Moyses dictus est Deus Pharaonis, Israel filius Dei, Saul et Cyrus dieti sunt Christus, Babylonius appellatus sanctus (Is. XIII. 3.); « sic ipsum quoque Dominum (Iesum) dicimus Christum et Deum et Filium et sanctum. Sed communicatio nominum est similis, non eadem tamen est dignitas » serm. II. ib. et apud Cyrill. cont. Nest. l. II. T. VI. p. 40. Confer etiam locum supra citatum ex serm. V. n. 6, ubi unionem Verbi et hominis declarat comparando eam cum habitatione Spiritus Sancti in Ioanne Baptista.

Fafetur tamen, dignitatem hominis Christi esse excellentiorem dignitate horum omnium. Hanc dignitatem declarat inde, quod homo fuerit assumptus tamquam instrumentum, speculum et manifestatio perfectior Dei inhabitantis (1). Sic tum alibi saepe docet tum maxime serm. VII. n. 24. sqq. p. 37. « Adoro eum deitate hunc (hominem) tamquam cooperarium divinae auctoritatis, tamquam domineae bonitatis instrumentum, tamquam speculum divinitatis resplendentis, tamquam animatam regis purpuram, tamquam omnipotentis imaginem deitatis. Propter occultum adoro hunc qui oculis patet. » Paulo post n. 48. p. 39. addit: « naturam quae indumentum est Dei, cum eo qui ea utitur, honoremus tamquam radium divinitatis, ut ita dicam, incarnatae (habitantis in carne), tamquam divinae auctoritatis inseparabile simulacrum, tamquam occulti imaginem vel statuam iudicis. » Etiam in sua anathematismo I. ait, « Deum Verbum accepisse carnem (i. e. in Nestorii doctrina *hominem*) ad ostentationem suae deitatis », ut vertit Mercator; graece est: *ἐν σχηματισμῷ τῆς θεότητος ἕκαστου*, h. e. homo ille erat representatio Dei Verbi, cuius erat instrumentum et ὄργανον.

(1) Theodorus Mopsnestenus, a quo suo magistro Nestorius haeresim dilicit, hanc sententiam explicat clarissime, quia nondum tot ambagibus eam occultandam putavit, quibus Nestorio opus erat, ne ab omnibus statim agnosceretur haereticus. In fragmento citato a Mario Mercatore p. 263. ita loquitur Theodorus. « Perfectus ante saecula Filius perfectum eum, qui ex David probatur, assumpsit, Filius Dei filium David. Dices ergo mihi: duos Filios praedicas. Non dico duos filios David, numquid Deum Verbum filium David asserui? Sed nec duos Filios Dei secundum substantiam dico; numquid enim duos Filios assero de Dei substantia genitos ante saecula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo, quod ex David semine comprobatur. Non sic in eo, quod est ex semine David, sicut in prophetis habitavit Deus Verbum; illi enim particulari (ἰσχυρῶς?) quadam et mollica quantitate Sancti Spiritus gratia fruebantur; *hic autem in his, in quibus interdum erant illi, iugiter permanebat, et gloria Verbi ac sapientia replebatur, alter intelligendus procul dubio praeter eum, et subsistens proprio (propria subsistentia θεοῦ) filius ac seorsum; non enim Verbum se ipsum replebat sapientia et gloria sed alteri potius haec, quae sunt insignia, conferebat. Adoramus purpuram propter indutum, et templum propter habitatorem. »*

Haec ratio speculi, organi, representantis declaratur ulterius, quod Deus Verbum coniunctus cum homine huic communicat suam auctoritatem tamquam suo cooperario ad salutem hominum, suam dignitatem, dominationem, iurisdictionem tamquam representanti coniuncto; unde etiam Verbum ipsum ad se refert (*ἀναφέρει*) non solum honorem sed etiam iniurias huic homini factas, sicut Deus Samuelli dixit: « non te abiecerunt sed me » 1. Reg. VIII. 7. (1) Hinc praeter inhabitationem Dei Verbi in homine (*ἐνοικησις*) perpetua est apud Nestorium repetitio coniunctionis et unionis secundum *auctoritatem, dignitatem, operationem, relationem* (*συνχευσις κατ' αὐθεντιαν, ἀξίαν, ἐνεργειαν, ἀναφορῶν, σχεσιν*) in oppositione ad unionem naturae humanae cum Verbo *secundum hypostasim* (*ἕνωσις καὶ ὑπόστασιν, φυσικὴ κατὰ φύσιν, κατ' οὐσίαν*), quam credendam proponit Ecclesia catholica.

Sunt itaque iuxta Nestorium duae hypostases et substantiae personales Filius Dei et filius Mariae, sed coniunctae ita, ut auctoritas et dignitas et dominatio et filiatio divina sit una naturaliter in Verbo, quae per participationem transfertur ad hominem. Quapropter una est adoratio Verbi quidem absoluta, hominis autem relativa coadoratio propter Verbum inhabitans, sicut purpura aut statua honoratur cum rege et propter regem. Pariter coniunctio est duorum, ex qua est et dicitur *Christus*; nam homo Iesus est Christus solum quatenus coniunctus cum Deo Verbo, et Deus Verbum appellatur Christus solum quatenus coniunctus cum homine Iesu. Denique una est persona moralis, quia homo representat Deum (*μυνηστικὸν προσώπων*); hoc enim modo Nestorius duarum hypostaseon coniunctionem sicut

(1) Hac sua *ἀναφορῶν* et relatione pervertit Nestorius praedicationem catholicam, qua docetur Verbum sicut naturam humanam, ita quae sunt naturae humanae, passionem et mortem, sibi propria fecisse. « Corpus, inquit ep. 2. ad Cyrillum n. 12, 13. p. 60, esse templum divinitatis et templum aeternae et divinae coniunctionis (*συνχευσις*) unitum, ita ut, quae sunt huius (templi), naturam divinitatis sibi appropriare (*δικαιουμέναι*) prosteri bonum sit, et dignum traditione evangelica. Huius autem appropriationis (*δικαιουμέναι*) nomine affricare et coniunctae carnis proprietates, nativitatem inquam, et passionem et mortem aut errantis gentilitatis, frater, est sensus aut mente capti Apollinaris et Arii. »

secundum dignitatem et auctoritatem, ita secundum personam quae sit *πρωτων* i. e. persona iuris, admittit et asserit (1), numquam vero unionem secundum hypostasin.

Quae cum ita sint, manifesta est haeresis Nestorii et negatio dogmatis superius ex Scripturis, symbolis, Conciliis, consensu praedicationis ecclesiasticae demonstrati.

THESIS XXIII.

De vero sensu ambiguarum locutionum Nestorii.

« Quamvis Nestorius frequenter dicere consueverit, unum esse Filium, unum Dominum, unum Christum non duos, immo et unam esse personam sed naturas duas, divinitatem ac humanitatem; Filium, Dominum, Christum natum esse ex Virgine et passum pro nostra salute, non autem natam et passam esse divinitatem sed humanitatem; immo etiam per se licere, ut Virgo appellatur mater Dei (*θεοτόκος*), dummodo non existimetur Deo consubstantialis: haec tamen omnia in contextibus quoad rem ipsam nihil aliud significant quam duarum hypostascon Dei et hominis coniunctionem in superiori thesi descriptam, et pro scopo auctoris inventa sunt ad tegendam haeresin, dum retentis vocabulis biblicis suum sensum substituit, et ad eundem sensum haec reticem plerasque locutiones catholicas detorsit. »

I. Sensit optime Nestorius et experiundo didicerat, suam doctrinam communi fidei Pastorum et populi christiani esse contrariam. Hinc eius querelae: « video populos nostros magnam habere religionem et ardentissimam pietatem, sed in dogmate cognitionis Dei ignorantia labi. Hoc autem non est crimen populorum, sed, ut honeste dicam, quod Doctores non habuerunt tempus aliquanto limatius vobis dogmata proponendi » Excerpt. Ephes. n. 20. Op. cit. p. 102 et p. 8. Ex hac firmissima populorum fide et ex periculo quae sibi a custodibus fidei imminere sensit, coactus est haeresim multis fraudibus tegere, quas qui non novit, facile in opinionem induci posset, Nestorio ipsi nullam satis firmam et ratam fuisse de Christo sententiam, ut nunc haeretice nunc catholice de re eadem loqueretur. At vero suum systema

(1) Hoc sensu ait: Christus est nomen designans duas essentias (per se subsistentes) in una persona *ἐν μὲν ἀόκῃ πρωτων* ep. 2. ad Cyrill. n. 7. 9. p. 58. tñ.

doctrinae fuisse haeretico undequaque perspectum, et in eo tuendo ipsum fuisse pertinacissimum, inde maxime apparet, quod in tam multiplici usu locutionum, quae prima fronte videntur plane catholicae et Nestoriano errori oppositae, nullam umquam adhibuit nisi ita adtemperatam, ut optime congrueret suae haeresi, ab illis autem, quae ita inflecti non possent, constanter abstinuerit. Numquam dixit Deum Verbum esse hominem (1), esse natum in tempore, esse passum et mortuum; hominem Iesum esse vere Deum; unionem humanae naturae cum Verbo factam esse *secundum hypostasin*; unam esse hypostasin Christi Dei-hominis. Ut reliqua, quae in thesi ab eo dici commemoravimus, intelligantur, quo sensu dicta sint, quaedam eius principia generalia sunt animadvertenda.

1° Nestorius nihil agnovit medium inter duos errores extremos; ex eius sententia nimirum vel dici debet divina natura seu divinitas Verbi mutata in naturam humanam, aut saltem facta esse forma et pars naturae compositae Christi, in quo ipso est naturae divinae aliqua mutatio; vel concedendum est, Verbum in habitatione et operatione tantum coniunctum esse cum homine, ut unitas sit duorum per se subsistentium atque ideo moralis non physica. Primum est evidenter absurdum et haeticum, ergo incarnatio restringenda est ad alterum. Qui vero hac maiorem postulavit unitatem, eo ipso incidit in illud primum, ut divinitatem dicat mutatam (2). Propterea Nestorius sine dis-

(1) In versione latina sermonum Nestorii occurrit quidem saepius, Verbum esse factum hominem; sed graece ibi semper est *ὁμοιωθησασ, ὁμοιωθησασ, ὁμοιωθησασ*, vel ad summum *σχηματις, σχηματις*: inhumanatio, incarnatio, quae ei est coniunctio per in habitationem cum homine per se subsistente.

(2) Quid sit medium inter haec duo, inter naturarum mutationem ac confusionem inquam et inter hypostascon Dei et hominis morealem coniunctionem, in thesibus superioribus demonstratum est. Brevissime et clarissime id docet Cyrillus l. I. cont. Nestor. T. VI. p. 7. Obicit Nestorianus Catholicus: « si Verbi naturam ex carne (Virginis) generatam esse negas, et te hoc crimine liberas, quomodo igitur S. Virginem peperisse Deum asseris? » Respondet Cyrillus: « illud ex Deo Patre Verbum esse carnem factum docet Scriptura divinitus inspirata, hoc est, inconfuse et secundum hypostasin unitum esse carni; neque enim ab

crimine adhibet nomina concreta quibus designatur hypostasis Verbi, et nomina abstracta quibus designatur natura divina. Si ergo dicitur Deus vel Verbum est homo, est natus ex Virgine, passus, mortuus, eo ipso ex Nestorii sententia licet substituere haec alia: divina natura vel divinitas est homo, est nata in tempore, passa et mortua et sepulta, quae omnia sunt absurda et inferunt divinitatis mutationem. Pariter quod Deus Verbum dicitur incarnatus aut inhumanatus, putat Nestorius plane idem esse, ac si dicatur divina natura esse incarnata et inhumanata h. e. in homine habitare. « Si quis velit, inquit, compendio dicere, scientia pietatis est, de consubstantivae Trinitatis divinitate rectam inire rationem, et fateri *divinam naturam* corporatum hominem assumpsisse... Servate igitur compendio hanc scientiam pietatis. Quae est autem ista, nisi *ὀρθολογία* (vera doctrina) et consubstantivae divinae Trinitatis, et assumentis hominem *divinae naturae*, et in virgineo utero carnis susceptae perfectique hominis assumpti *a divinitate*, dehinc perfectae divinitatis et perfectae humanitatis in unum Filium coniuncturarum excellentior contemplatio, duarumque ius naturarum in unam auctoritatem ratione divina conveniens » (1) serm. XIII. p. 93. Ita et serm. IX. p. 67. verborum Christi « sicut misit me vivens Pater, » reiecit hanc interpretationem: « misit Pater *me Deum Verbum*, » quia hoc idem esset ac dicere, *divinitatem* esse missam. Et serm. V. p. 29. narrat, saepe se quaesivisse ex Catholicis profitentibus Mariam *Dei* genitricem, num admitterent *divinitatem* natam esse ex Maria. Hoc cum illi detestarentur, inde se conclusisse: ergo non genuit vere Deum; ac si haec

eo alienum erat unitum ei corpus et natum ex muliere, sed sicut suum cuique nostrum corpus est proprium, eodem modo etiam unigeniti corpus proprium illi erat et non alterius; sic enim ipse etiam natus est secundum carnem. »

(1) Si Nestorius recte sentiebat de unitate divinae naturae, ut videbatur, et non favebat tritheismo, ex consequentia logica suae doctrinae asserere debuisset incarnationem Trinitatis; Verbo autem incarnatio illa solum per appropriationem tribui posset, sicut inhabitatio in iustis est Dei unius et Trini, ac per appropriationem Spiritus Sancti. Cf. Tract. de Trin. th. XLV.

duo, genuisse Deum et genuisse divinitatem, plane idem significarent. Cf. serm. I. p. 5.

2° Nestorius humanam naturam realem et singularem non aliam agnoscit, quam per se et seorsum consistentem ac subsistentem (1); unde iterum promiscue habet nomina concreta *homo, Iesus* vel *Christus*, et abstracta *haec humanitas, haec humana natura*. Ideo ab uno nomine transiit ad alterum velut omnino eodem modo significans. « Cum Filius Dei duplex sit secundum naturas, inquit, non peperit quidem Virgo Filium Dei sed peperit *humanitatem* (2), quae est *filii* propter coniunctum Filium » Excerpt. Ephes. n. 1. Ita versus finem serm. VIII: « separa naturam, sed unionem coniunge; Filium Dei Christum confitere, sed *Filium duplicem, hominem et Deum*, ut passio quidem *humanae* deputetur *naturae*, passionis vero absoluto, quae in *homine qui passus est*, facta est, solus sit divinitatis. » Serm. XI. appellat « *naturam humanam* cum suo officio dominantem, divinitatem nihil *sine homine* iubentem, nullum *sine hoc* iudicantem. » Unde frequentissime duas naturas dicit eodem plane sensu, quo Deum Verbum et hominem seorsum ac per se consistentem.

3° Haec tria nomina *Filius, Dominus, Christus* apud Nestorium non pro uno semper et eodem supponunt, sed tripliciter et diversimode. Vel scilicet supponunt pro Deo Verbo; vel pro homine Iesu, qui factus est particeps horum nominum propter suam coniunctionem cum eo, qui est naturaliter Filius ac Dominus, et qui ei unionem confert; vel denique designant duos, Deum et hominem coniunctos, et induunt

(1) Fuit haec haeretici sententia una ex censis, cur Cyrillus etiam ipse consideraret naturam in Christo, quae est per se subsistens, et ideo contra duas naturas per se subsistentes a Nestorio inductas ipse doceret « unam naturam Dei Verbi sed incarnatam » (*μία φύσις του θεου λόγου ἄλλα σαρκαρσασμένη*), quod prorsus idem est ac dicere, Christum esse unam hypostasim Deum Verbum sed cum sua carne assumpta et facta sibi propria. De hac locutione Cyrilli infra dicitur pluribus.

(2) *Ἄλλ' ἐγέννησε ἀνθρώποπιτε*, antiqua versio (probabiliter Marii Mercatoris) habet: « sed peperit hominem, » quod revera in sententia Nestorii est idem.

rationem nominum collectivorum (1). Prima suppositio locum habet iuxta Nestorium, quando adduntur praedicata divina, altera ubi iunguntur praedicata humana, tertia quando quaeritur de numero, quot sint *Filii, Christi, Domini*? Ad hanc quippe quaestionem, ut accommodatione ad modum loquendi omnium Catholicorum haeresis tegeter, vidit necessario respondendum esse et constanter respondit, unum esse *Filium, Christum, Dominum*, non duos, non alterum et alterum *Filium, Christum, Dominum*. Hoc vero explicabat ita: licet Deus Verbum sit alia hypostasis et alia homo Iesus, tamen non est alius *Filius, Christus, Dominus* praeter *Verbum cum homine* seu praeter *hominem cum Verbo*, sicut unus est populus Israel, una tribus Levi, una familia David, quamvis hae omnes collectiones consistant multis personis physicis seu hypostasibus per se consistentibus.

Demonstrari hic nominum abusus posset ex omnibus paene Nestorii sermonibus. Serm. VII. n. 40. p. 38. longam habet orationem, ut ostendat *Filium, Dominum, Christum* in Scripturis dici natum in tempore, passum et mortuum; nec tamen ideo concedit, Deum esse natum et mortuum. Vicissim *Filium, Dominum, Christum* dici iustum iudicem; iudicem vero ait esse Deum cum homine. Concludit: « vidisti quemadmodum *Christus* et *Filius* et *Dominus* est? Quando de unigenito meminit Scriptura, modo *humanitatis, modo divinitatis, modo autem utriusque vult existere significativa vocabula.* » Vide et or. II. p.9; or. III. p. 13.15; or. XII. p. 88; or. XIII. p. 94; ep. 2. ad Cyrillum. p. 58. In his vero locis legendis memineris, quod supra demonstratum est, divinitatem et humanitatem in phraseologia huius haeretici significare Deum Verbum et hominem per se consistentem.

Clarissime collectivam illam significationem nominis *Filius* ac *Christus* exprimit haereticus in suo anathematismo tertio. Cyrillus dixerat: « si quis in uno Christo dividit substantias (ita Mercator vertit graecum ὑποστάσεις) post

(1) Hanc, triplicem significationem Nestorianam nominum vide explicatam apud Cyrillum I. de recta fide T. V. P. II. p. 53.

unionem, sola eas societate (συναρξαι) connectens secundum dignitatem, auctoritatem aut potentiam (δυναστειν dominationem), et non magis conventu ad unitatem naturalem, a. s. » Nestorius opponit: « si quis non secundum coniunctionem unum dixerit *Christum*, qui est etiam Emmanuel, sed secundum naturam; ex utraque etiam substantia (ὑποστάσεως) tam *Dei Verbi* quam etiam *assumpti ab eo hominis unam Filii connexionem*, quam etiam nunc inconfuse servat, minime confiteatur, a. s. » Anathematismo quinto Cyrilli, in quo definitur unus esse *Filius Christus*, quia ipsum *Verbum* est homo, opponit Nestorius hunc alterum: « si quis post assumptionem hominis, *naturaliter Dei Filium unum esse dixerit*, a. s. » Quando igitur Nestorius *Christum* dicit *unum Filium*, intelligit per modum collectivi duos *Verbum* et *hominem* et, ut ait Cyrillus (l. II. cont. Nestor. p. 51.), « par *Filiorum* » (των πατρ σου λεγομενων υιων ζυωριδα); praeter hunc autem *Filium* constantem ex duobus morali coniunctione unitis non existit alius *Filius Dei* (saltem hoc gradu et hac perfectione), adeoque potest praedicari *unus Filius*. Ita et alibi collective nomen *Iesu Christi* Nestorio significat duos « eum qui mortuus est, et eum qui non est mortuus » serm. III. n. 6.

4°. Nomen *προσωπον persona* duplici potissimum sensu usurpatur, physico vel morali et iuridico; vel ita scilicet, ut idem sit ac hypostasis naturae intellectualis, vel ita ut intelligatur subiectum iuris, dignitatis, auctoritatis, potestatis; ubi patet, subiectum hoc posse etiam constare pluribus inter se distinctis personis physicis seu hypostasibus, dummodo illae aliquo mutuo inter se habitu colligatae sint, ex quo communitas iuris, dignitatis, auctoritatis, potestatis oriatur (1). Sic coniuges, familia, princeps

(1) Significatio tertia paulo diversa proxime tamen accedens ad hanc secundam est, quando *προσωπον* dicitur sui manifestatio secundum aliquam rationem. Hoc sensu Sabelliani profitentes unam esse *Dei personam* et hypostasim sicut una est essentia, affirmabant tamen, hunc *Deum* induere triplex *προσωπον* secundum diversas sui manifestationes. Hoc autem sensu facile patet, *Christum* multas induisse et sustinuisse personas, redemptoris puta, iudicis, prophetae, sacerdotis etc. (Vid. Petav. de Trin. I. IV. c. 4. n. 2. 3. cf. ib. c. 2. n. 10).

et eius legatus, iubens et exsequens; in ordine supernaturali Christus summus sacerdos et sacerdos ministerialis offerens sacrificium, ministrans sacramenta atque pro Christo legatione fungens una sunt persona.

Sensu priori ss. Patres in nonnullis controversiis circa mysterium SS. Trinitatis propter fraudes Sabellianas, et in mysterio incarnationis ex tempore praesertim Nestorii non sine cautione utuntur nomine *προσωπον*; et propterea additis declarationibus *καθ' ἑαυτὰ, ἰδίουστατον*, vel iungendo utrumque *προσωπον και ὑποστασις*, solent determinare significationem personae physicae. Hoc sensu, ut ex dictis patet, Nestorius numquam admisit unam Christi personam, in quo ipso sita est eius haeresis; et ideo numquam dixit unam Christi hypostasin vel unionem secundum hypostasin. Immo hoc sensu protestatur in ep. ad Alex. Hierapol. citata in Conc. V. Act. VI. (Mansi IX. p. 343.): « non duas personas unam personam facimus, sed una appellatione Christi duas naturas (in se subsistentes) simul significamus. » Hoc pariter sensu affirmavit unionem *ἐν προσωποις*, esse scilicet coniunctionem duarum personarum et hypostaseon, quae in ipsa coniunctione quantumvis perpetua et inseparabili ambae manent per se subsistentes personae et hypostases (apud s. Cyrillum de recta fide T. V. P. II. p. 103.).

Verum in significatione altera personae moralis et iuridicae, unitas personae (*μοναδικον προσωπον*) egregie exprimit et totam complectitur sententiam haeretici, et quod magni emisset, haeresim adhuc ambigua et ad speciem catholica locutione tegit. Cum enim ex Nestorii doctrina divinitatis et humanitatis h. e. Dei et hominis coniunctio in eo sit, quod dignitas, auctoritas, dominatio, appellatio Filii, Domini, Dei, quae naturaliter est Verbi, derivetur ad hominem tanquam ad instrumentum, speculum, legatum, imaginem divinitatis inhabitantis, atque inde homo coadoretur cum Verbo, et Verbum honorem et iniurias factas homini ad se referat; haec profecto omnia concinnius exprimi vix poterant, quam si diceretur Dei et hominis sive divinitatis et humanitatis, vel duarum naturarum unum *προσωπον*, una moralis et iuridica persona. Ita

revera loquitur Nestorius pluribus in locis. Fraus non fellit Cyrillum et catholicos Patres. Ubi exponit Cyrillum (de recta Fide T. V. P. II. p. 53.) triplicem significationem, ad quam Nestorius nomina *Filius, Dominus, Christus*, detorsit, ait inter cetera: « tertio (iuxta Nestorianos) nomen Christi significat ambos (Deum et hominem), quod, ut isti dicunt, *ratio coniunctionis illos (duos Deum et hominem) connectit in unam personam* (1). Nam unionis substantialis et verae nullam habent rationem, quae eorum commentatio non est sincera sed plena veneno et fraude. » Ita etiam in Concil. V^o can. 4. (T. IX. p. 378.) dicitur: « secundum aequivocationem (*ἑμνομησαν*) Nestoriani Deum Verbum *Filium et Christum* vocantes, et hominem seorsum *Christum et Filium* nominantes et duas personas manifesto docentes, *secundum solam denominationem et honorem et dignitatem et adorationem personam unam* et unum Christum dicere simulant » (2).

Unde coniunctio Nestoriana nullo quidem modo est secundum hypostasin, potest tamen dici et dicta est *unio προσωπων, personalis*, idque dupliciter: vel *materialiter* ratione terminorum *ex quibus*, hi enim sunt duae personae subsistentes (quo sensu posset etiam appellari hypostatica sen hypostaseon); vel *formaliter* ratione termini, qui existit in unione, quoniam persona est una *moralis* duorum; hoc autem sensu formali nullo modo unio ista dici potest *hypostatica*. Contra unio vera et ut fide catholica creditur, formaliter est hypostatica sive secundum hypostasin.

(1) Ὅταν τοῦ τῆς συνάξεως λόγου, καθάπερ αὐτοὶ φασιν, εἰς ἐν αὐτοῦς προσωπον συνισθόντος, ἰσχυρῶς vertit interpres Aubertus: « utraque persona, ut ipsi placet, in unam quodammodo hypostasin contrahitur. » Unam hypostasin Nestoriani numquam dixerunt.

(2) Καὶ δύο προσωπα προφανῶς λεγόντες, κατὰ μόνην τὴν προσηγορίαν καὶ τιμῆν... ἐν προσωπον καὶ ἐν Χριστῶν ὑποκρίνονται λεγῆν. Eodem modo Iustinianus Imp. in profess. fidei: « Theodorus et Nestorius aperte dicentes duas personas Dei Verbi et Christi, quem simplicem hominem vocant, *secundum relativam coniunctionem et per eandem dignitatem ac honorem unam personam apparere docent* » Iustin. in Conc. V. T. IX. p. 565. et Concilium ipsum Act. VI. p. 343.

5°. Prima oratio, qua Nestorius latentem adhuc haeresim Constantinopoli aperte proposuit, fuit negatio dogmatis, quo profitemur Mariam concepisse et peperisse Deum, esse Dei genitricem θεοτόκος (1). Revera hac negatione tota haeresis implicite comprehendebatur, quia in professione, Mariam essi Dei genitricem, continetur compendio ipsum mysterium revelatum, quod Deus Verbum Patri consubstantialis factus est homo consubstantialis matri, atque adeo una est hypostasis in duabus naturis. Hinc haeresiarcha a Pontifice Coelestino, a Cyrillo, a ceteris Episcopis huic professioni catholicae imprimis subscribere iussus est, eamque et populus fidelis postulabat, et ipse amicus Ioannes Antiochenus ab eius pervicacia extorquere nitelatur. Cessit ergo Nestorius eatenus, ut permitteret nominis usurpationem ita explicati, quod Maria hominem peperit cum Deo Verbo inhabitante coniunctum. « Si quis hoc nomen θεοτόκος, inquit (ex versione Mercatoris), propter natam humanitatem coniunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat, dicimus quidem hoc vocabulum in eam quae peperit, non esse conveniens; oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, qua est ex se natum; ferri tamen posse... quod solum nominetur de Virgine hoc verbum propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa, non quia ipsa sit mater Dei Verbi, nemo enim antiquiorem se parit » ep. I. ad Coelestinum Pontificem. Op. cit. P. I. p. 67.

(1) Nestorio paulo post suam ordinationem anno 428 in episcopali cathedra praesidente, eius presbyter et consiliorum particeps Anastasius, ut narrat Socrates H. E. I. VII. c. 32, in Ecclesia ad concionem dixit, « Mariam a nemine Deiparam vocari debere, ab homine Deum non posse nasci; » et Dorotheus Episcopus Nestorio addictus palam pronuntiavit: « si quis Mariam Deiparam esse dixerit, anathema sit, » ut refert Cyrillus. ep. ad Acacium Beroeensis. T. V. P. II. inter epp. p. 44. Tumultu populi in Ecclesia excitato, Nestorius oratione sua, quae est primus eius sermo inter editos a Mario Mercatore, impia dicta confirmavit. « Sicut modo cognovimus, a nobis frequenter sciscitantur, an θεοτόκος dicenda sit Maria, non autem άνθρωποτόκος. Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Non, vir optime, Maria peperit Deum. » Haec prima publica haeresis professio.

Ait itaque Nestorius, Virginem peperisse hominem non quemcumque, sed eum Deo Verbo coniunctum. Hic homo, quatenus in eo habitat Deus, vocatur *Christus*; unde denominationem matris maxime propriam censuit esse *χριστοτόκον*. Nihilominus, quia nomen *Christus* duos designat Deum et hominem coniunctos, illud nomen *Christus* potest resolvi in haec duo *homo* et *Deus*; unde et nomen *χριστοτόκος* potest resolvi in duo alia nomina *άνθρωποτόκος* et *θεοτόκος*, quae tamen diverso modo significant: *genitrix hominis* enim dicitur significatione propria et directa, quia mater revera genuit hominem; *genitrix Dei* autem appellari potest solum significatione obliqua, tamquam genitrix eius, in quo Deus habitat, et qui inde particeps fit nominis Dei. Ita suum sensum declarat sermone X, in quo habito post acceptas litteras communitarias Coelestini et synodi Alexandrinae et post adhortationem Ioannis Antiocheni primum publice admisit nomen *θεοτόκος*, sed invitus et cum attestatione, se cedere aliquid studio pacis, quemadmodum Paulus admisit ritus aliquos legales, ne fierent scissurae in Ecclesia. « Igitur, inquit impie fastidiosus, ut eorum conciones etiam elegantes et sapidulas superemus, dicamus *θεοτόκος* *genitrix Dei* est non propter nudam humanitate divinitatem (calumnia absurda Nestorii contra Catholicos) sed propter unitum templo Deum Verbum, *hominis vero genitrix* i. e. *άνθρωποτόκος* propter templum, quod consubstantiale est naturaliter Virgini sanctae; quamquam et *χριστοτόκον* dicere nihil aliud sit, quam communem divinitatis et humanitatis rem confiteri... quid impedit intellectum *χριστοτόκον* dici et *θεοτόκον* et *άνθρωποτόκον*? Sicut qui dicit *Christus*, quia Deus et homo sit (duo distincti scilicet), sic et *θεοτόκος* et *άνθρωποτόκος* si dicas, utrumque confessus es » serm. X. n. 8. sqq.

II. Hisce positis omnia quae enuntiavimus in thesi, iam probata sunt. Ex his enim principiis 1° quoties Nestorius dicit, divinitatem non esse natam ex matre et passam, duplicem habet scopum; affirmat scilicet, Deum Verbum non esse natum et passum, et simul calumnias struit doctrinae catholicae, quasi non aliter dici possit et dicatur

Deus natus et passus, quam divinitati ipsi adscribendo ortum in tempore et passionem. 2° Quando addit, humanitati haec propria esse, intelligit, natum et passum esse hominem per se subsistentem, non autem ipsum Deum Verbum naturam humanam suam fecisse, et secundum hanc suam naturam humanam natum esse et passum. 3° Quando docet, unum esse *Christum, Filium, Dominum*, non duos, non alium et alium, designat hisce nominibus « par Filiorum, » (duas scilicet hypostases coniunctas), qui quatenus unus habitat in altero, dicuntur *Christus, Filius, Dominus*; praeter hoc autem quasi collectivum non esse alium *Christum, Filium, Dominum*. 4° Quando unam appellat personam (*προσωπον*) et duas naturas, divinitatem ac humanitatem, intelligit Deum et hominem per se subsistentem, coniunctos ita, ut una sit dignitas, auctoritas, adoratio, unus titulus iuris duorum, in uno per se in altero propter coniunctum, et hac ratione una persona moralis et iuridica duarum hypostaseon. 5° Quando permittit Mariam dici *θεοτόκον*, id concedit cum hac detorsione, ut directe et formaliter intelligatur genuisse hominem per se subsistentem, indirecte tamen, quia in eo homine habitat Deus, possit dici mater Dei, seu mater eius in quo est Deus, et qui ex hac coniunctione particeps fit nominis Dei.

Scholion. Concedimus quidem, ss. Patres ipsos nomen *personae* aliquando accepisse sensu morali, et hoc sensu de pluribus Christi personis sermonem habuisse. Ita s. Ambrosius ait (de Fid. l. II. c. 4.): « in persona hominis Patrem dixit maiorem ». Et Facundus loquens de maiestate secundum divinitatem et de humilitate secundum humanitatem dicit (l. XI. p. 463.), « in Christo alteram Dei, alteram hominis intelligi personam ». Videlicet ex modo quo Christus se manifestat secundum duas naturas, dicunt unius hypostaseos duas personas, ordine inverso ac Nestorius docuit duarum hypostaseon unam personam. Verumtamen affirmamus, non illo sensu de duabus personis moralibus Christi intelligi posse s. Chrysostomum loco celebri hom. III. in Heb. n. 1. Nominat Chrysostomus « duas personas distinctas secundum hypostasin » ἵτι δύο ἐστί ταῦτα πρόσωπα διηρημένα

κατὰ τὴν ὑπόστασιν; atqui *προσωπον* per additam determinationem καθ' ὑπόστασιν semper restringitur ad significacionem personae physice spectatae; ergo hoc loco s. Doctor sine dubio loquitur de duabus personis distinctis secundum subsistentiam (1). Illae autem non sunt duae personae Christi, sed duae personae SS. Trinitatis Pater et Filius. Res est in contextu clarissima. Ait nimirum: illis verbis « unxit te, Deus, Deus tuus, » Apostolus « et Iudaeos, et Pauli Samosatani discipulos, et Arianos, et Marcellum ac Sabelium ferit et Marcionem. Quomodo? Iudaeos quidem, ostendens unum et eundem esse duo (quod alii Patres etiam dicunt: non esse alium et alium sed aliud et aliud) tum Deum tum hominem (2); alios vero, Pauli Samosatani inquam discipulos, eo quod de aeterna haec disserit existentia et increata essentia, nam in oppositione ad illud *fecit* (quod dixit de angelis), posuit hoc: thronus tuus, Deus, in saeculum saeculi. Contra Arianos (disseruit) iterum hoc idem, et quod non est servus, si autem creatura esset, esset servus; contra Marcellum et illos alios (scilicet Sabelianos, quos connumeraverat Marcello), quod duae sunt hae personae (unxit te, Deus, Deus tuus) distinctae secundum hypostasin; contra Marcionitas (doctas), quod divinitas non ungitur sed humanitas ». Ita Chrysostomus. Marcellus Ancyranus ab Arianis Sabellianae haeresis accusabatur, ab iisque in suo Conc. Constantinopolitano damnatus, a Iulio vero Romano Pontifice absolutus et a Concilio Sardicensi in suam sedem restitutus est. Patres non omnes idem de eo

(1) Cl. Newman (dissert. de othesi Ephesia. p. 34. inter dissertationes editas Romae 1845) putat, intelligi posse Chrysostomum de natura divina et humana Christi, secundum quas praedicentur δύο πρόσωπα « incerto quotidiani sermonis sensu. » Contextus mihi omnino aliud persuadet.

(2) Δύο τὸν ἄνθρωπον θεοῦ καὶ θεὸν καὶ ἀνθρώπον. Si quis putet textum graecum hic esse corruptum, et genuinum potius exhiberi in versione saec. VI. a Mutiano iubente Cassiodoro adornata, neque ita nulla difficultas quamvis alius sensus erit. Secundum eam versionem non de divinitate et humanitate Christi, sed de distinctione personarum SS. Trinitatis sermo esset; ita enim habet: « Iudaeos quidem (percussit Apostolus) ostendens eis, esse duas personas et unum Deum. »

sentiunt; alii eum habent catholicum, alii accusant, quod Verbi personam ac hypostasim a Patre distinctam negaverit, in quam haeresim certe incidit Photinus Marcelli diaconus. « Marcellus neque Filium propria et distincta hypostasi praeditum confitetur », inquit s. Basilius ep. 73; et si credimus Epiphonio haeres. 72, « declaravit, cum Sabellio se sentire. » (Vide Natal. Alexandrum saec. IV. dissert. 30; Möhler « Athanas. Magnus » P. II. p. 21. seqq.). Chrysostomus hic eandem haeresim Sabellianam tribuit Marcello, atque ideo cum eo coniungit Sabellium, licet ordine temporis hic haereticus ante Arianos et ante Paulum Samosatenum ponendus fuisset. Contra hos ergo, ait Chrysostomus, ex citatione Apostoli demonstrari duas hypostases, eo quod alius est Pater qui ungit, et alius Filius qui ungitur, quamvis ungens et unctus unus est Deus. (Cf. dissertat. Tentscheri in Thesauro Zaccariae T. IX.).

THESIS XXIV.

De haeresi Nestoriana Theodori Mopsuesteni.

• Tam in historia quam in interpretando vero sensu dogmatis catholici de una Christi persona et hypostasi manifesto deceptus est theologus, qui nostra aetate provocavit ad symbolum insertum actioni I^o Concilii Chalcedonensis (in Collect. Mansi T. VI. p. 889.) tamquam ad fidei catholicae declarationem ab ipso Chalcedonensi Concilio profectam, ut inde persaderet, Christi personam non esse arithmetice unam, sed personas esse duas et duo subiecta praedicationis. *Ego.* • Filium Dei et Filium hominis, ex quibus componatur una persona unitate copulativa et formali. • Illud enim symbolum in doctrina de Incarnatione haereticum esse, tum ex dissertis Conciliorum et ss. Patrum testimoniis ac damnationibus constat, tum ex ipso suo contextu haeresim Nestorianam continere evidenter demonstratur. •

I. In opusculo inscripto, « Novae epistolae theologicae ad Antonium Günther » 1853. infelix Baltzer tunc theologiae Professor ep. 10. demonstrandum suscepit, ex doctrina Conciliorum et Patrum Christi hypostasim non esse unam unitate numerica reali, sed eam esse compositam ex duabus hypostasibus et personalibus substantiis ita, ut praeter personam divinam Verbi sit in Christo etiam alia persona

hominis illi priori subordinata, et cum illa unita. Unitur vero ad personam Filii Dei persona filii hominis, quatenus quidem est substantia, per subordinationem, ordinationem et relationem ad Verbum; quatenus vero est persona sui conscia, per sui conscientiam, quae conscientia declaratur esse forma personae constituens et personalitas formalis. Conscientia videlicet sui, quae est Verbi, et conscientia sui, quae est hominis, ununtur, ut homo semper se ipsum sciat non tamquam personam separatam, sed ut personam in unione cum Filio Dei. Ex hac unione formarum personalium illa unio Verbi et hominis vocatur ab his philosophis unio et unitas Christi *formalis*. Quia vero duae sunt hypostases et personales substantiae, quae ununtur et in ipsa unione manent personales, eadem unio vocatur *hypostatica* ex terminis, qui ununtur; negatur vero hypostaseos et personae unitas *numerica realis*, quia putant unam hypostasim et unam personam intelligi non posse, quin una etiam intelligatur natura et una *conscientia sui* (ut ipsi loquuntur) h. e. una intellectio et una voluntas, atque ita statuatur Eutychianismus et monotheletismus. Origo totius huius praeposterae explicationis est falsa doctrina de persona et hypostasi, de qua dicemus alio loco.

Nunc videamus doctrinae propositae probationem. Ea petitur ex locis Cyrilli, ubi nomen hypostaseos usurpavit vel usurpasse videtur sensu minus pleno pro reali substantia (vide supra Scholion p. 174. sqq.), quae sane in Christo duae sunt. At vero ex catholica hac distinctione humanae et divinae naturae seu substantiae in Christo absurde infert theologus et tamquam Cyrilli doctrinam venditat, Filium Dei et filium Virginis esse duos inter se unitos. Ita enim loquitur: « Cyrillus distinguit inter Nestorianam et ecclesiasticam unionem duarum hypostaseon. In coniunctione Nestoriana, ait, unum Christum in duos dividi; Scripturam vero sacram asserere filio Virginis uncto parem gloriam et maiestatem cum illo, qui est Deus super omnia, quod fieri nequeat, si Filius Dei a filio Virginis divisus sit. Vult ergo Cyrillus credi ambos (Filium Dei et filium Virginis) seu duas reales hypostases in unitate composita, et